

הלכות הדרף היומי

מסכת ביצה

תוכן

- א. כל שאין מומו ניכר מבעוד יום אין זה מן המוכן ... בכור שנפל לבור אצטריכא ליה ... הרי אמרו אין רואין מומין ביום טוב 1.....
- ב. שאם נולד הוא ומומו עמו ... אם עבר ובקרו מבוקר 2.....
- ג. אין מוקצה לחצי שבת 3.....
- ד. מוקצה שיבש ואין הבעלים מכירין בו מותר 3.....
- ה. דאחזו ולא אחזו... אומין גלי דעתיה לא אומין לא גלי דעתיה 4.....

דרף כו.

א. כל שאין מומו ניכר מבעוד יום אין זה מן המוכן ... בכור שנפל לבור אצטריכא ליה ... הרי אמרו אין רואין מומין ביום טוב

בכור בזמן הזה¹ שאין יכול לשחטו בלא מום, אין חכם ולא שלשה הדיוטות יכולין לראותו ביום טוב אם יש בו מום כדי להתירו לשחטו², שראית החכם או שלשה הדיוטות היא המתרת את הבכור והרי זה דומה למתקן³, אבל מותר לראות את הבכור ולשתוק ולא להתירו ואף על פי שהוא גומר בלבו שהוא מותר אין בכך כלום שהרי אינו מתקן כלום⁴.

לפיכך בכור שנפל לבור אפילו הומם מחמת נפילתו, אסור להעלותו, שהרי אינו ראוי לשחטו ביום טוב, והרי הוא מטלטל דבר שאינו ראוי לו ביום טוב, אלא עושה לו פרנסה במקומו כדי שלא ימות⁵.

¹ שו"ע ונו"כ תצה ט

² בין הומם ביום טוב ובין הומם מערב יום טוב. מ"ב שם נ

³ ולא דמי לשאר הוראה שאין האיסור וההיתר תלוי בהוראת פי המורה אלא בידיעת הדבר משא"כ בבכור אפילו יש בו מום גומר כל שלא התירו אותו חכם או ג' הדיוטות ושחטו אסור ולפיכך כשמתירו הרי הוא כמתקנו. מ"ב שם ביאור הלכה שם ד"ה יכול

⁴ מ"ב שם נא

⁵ ואף על גב דפסק המחבר בסימן תצ"ז ס"ב דכל דבר שהוא מוקצה אסור ליתן לו מזונות הכא התירו שלא ימות. מ"ב שם נו בשם הגר"ז בקונ"א

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

הלכות הדף היומי

מסכת ביצה

אם עבר וראה המום שבו והתירו, אפילו בכור שנפל לבור שיש חשש צער בעלי חיים אסור להעלותו ולשחטו ביום טוב⁶, מפני שהוא מוקצה⁷. שלא היה בדעתו כלל שיעשה אדם איסור ויעבור על דברי חכמים שאסרו להתיר בכורות ביום טוב.

אם ראה המום מערב יום טוב וראה שהוא מום קבוע שראוי לשחוט עליו⁸, יכול לחקור עליו אם נפל המום מאליו⁹ ומתירו¹⁰, כיון שהתירו הוא מחמת ראייתו והראייה היתה מאתמול, א"כ כבר נגמר עיקר ההיתר מערב יום טוב ואינו מתקן כלום ביום טוב.

דף כו:

ב. שאם נולד הוא ומומו עמו ... אם עבר ובקרו מבוקר

בכור בזמן הזה גם אם נולד במומו ביום טוב, או שנפל בו מום ביום טוב, אין לחכם או שלושה הדיוטות לראותו, ואם עבר וראה את המום שבו והתירו, אין לשחטו¹¹.

⁶ וכל שכן בלא נפל לבור

⁷ ואפילו להמתירין מוקצה ביום טוב מודים במוקצה גדול כזה שהרי אתמול ודאי הסיח דעתו ממנו מלאכלו ביום טוב. מ"ב שם נב

⁸ ואף שבעל הבכור לא ידע עדיין גמר הדין, מכל מקום אין מסיח דעתיה ממנו שוב וקסבר למחר יתירו החכם, אכן מדברי האליהו זוטא משמע דדוקא בשכבר אמר לו החכם שהמום קבוע, עיין שם, וצריך עיון. שער הציון שם ס"ק סב

⁹ שכל מום שלא נפל מעצמו אלא אחרים גרמו לו בכוונה אינו חשוב מום לישחט על פיו. מ"ב שם נד

¹⁰ בין בבכור סתם בין בבכור שנפל לבור.

¹¹ לפי מה דקיי"ל דאין אנו בקיין בענין כלו לו חדשיו. ביאור הלכה שם ד"ה נשתח. וממעם מוקצה אם נולד במומו ודאי אינו מוקצה, ואם נולד בו מום ביום טוב דעת הפר"ח והגר"ז שאינו מוקצה, אם כלו לו חדשיו. לפי שבין השמשות שהוא התחלת כניסת יום טוב היה מוכן וראוי לאדם אנב אמו שאלו היה רוצה היה שוחט את אמו ואוכל גם את העובר שבמעיה וכיון שבין השמשות לא היה מוקצה לכן אף שחזר ונעשה מוקצה כשנולד שהרי הסיח דעתו מלאכלו ביום טוב משום דאין מתירין בכורות ביום טוב מכל מקום כשעבר וראהו והתירו הרי הוא חוזר להתירו כמו שנתבאר בס"י ש"י דאין מוקצה להצי שבת עיין שם והוא הדין ביום טוב. אולם בפמ"ג ובחמד משה גמגם מלשון רש"י עיין שם ומצאתי במאירי שעמד בזה דלמה לש"ס לומר נולד במומו הלא בהומם בו ביום סגי וכתב לתרין דאפשר כיון דנולד תם דיחוי גמור הוא ושיחזור ויהיה ראוי הוא דבר שאין עולה על הדעת דמילתא דלא שכיחא היא ולא דמי לזריחת השמש על פירות יבשים שירדו עליהם גשמים דדבר המצוי הוא ובכ"י ה"ג אמרינן דהואיל וביה"ש איחזי להו כי אדחי בתר הכי דחיה שקרוב להעלות על לבו של אדם שהוא חוזר ונראה בכ"י הא שרי והיינו נמי דומיא דנולד ומומו עמו שאף בשעת הדיחוי היה בו ענין שקרוב להעלות על לב שהוא חוזר ונראה מכיון שהוא רואה את המום ואין לו אלא שיראנו לחכם אם עובר או קבוע כך נראה לי ברור עכ"ל הרי בהדיא דלא כפר"ח. ביאור הלכה שם ד"ה אבל ונפקא מיניה אם עבר ושחטו.

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

הלכות הדרף היומי

מסכת ביצה

ג. אין מוקצה לחצי שבת

דבר¹² שבין השמשות היה ראוי ומותר לטלטלו, ובמשך השבת נדחה ובא עליו שם מוקצה, מותר לטלטלו בשבת אחרי שסיבת הקצאתו חזרה והסתלקה ושוב אינה קיימת, וזאת משום שאין מוקצה לחצי שבת¹³.

ולפיכך, בגדים שנרטבו במשך השבת, ברטיבות כזו שהיד אשר תיגע בהם תירטב כדי הרטבת דבר אחר, שאסור לטלטלם והרי הם מוקצה¹⁴, מותר לטלטלם אחרי ששוב נתייבשו.

חפץ מוקצה שנפל בשבת על השולחן וכדו', אין השולחן נעשה בסיס לדבר האסור, ומותר לנער את המוקצה ממנו, אם אמנם צריך למקומו, והוא הדין כאשר הונח המוקצה שם בשבת בשוגג¹⁵, או תינוק או נכרי הניחוהו¹⁶,

ד. מוקצה שיבש ואין הבעלים מכירין בו מותר

מוקצה בטעות אינו מוקצה¹⁷, כלומר דבר שהסיח דעתו ממנו בין השמשות מפאת טעותו, ובשבת נתבררה לו טעותו, מותר לטלטלו ואף לאוכלו.

אבל אם טעה וחשב שאין הדבר מוקצה ועל כן לא הסיח דעתו ממנו בין השמשות, ובשבת נתבררה טעותו, אסור לטלטלו כל השבת אף לאחר שנסתלק המוקצה¹⁸.

¹² שו"ע ונו"כ שי ג

¹³ אולם בדבר שאינו מצוי כלל שיקרה לכאורה תליא במח' הנז' לגבי נולד ונפל בו מום ביו"ט דלפר"ח ושו"ע הרב אין מוקצה ולפמ"ג וחמד משה יש מוקצה דמילתא דל שחיבא אין בו דין חוזר ונראה, כמש"כ בביאור הלכה שם שו"ר שבי"ב בשמירת שבת כהלכתה פרק כב הערה ימו אך לא הזכיר דתליא במחלוקת ז"ל "ודע, דאף כי נקטינן דאין מוקצה לחצי שבת, מ"מ שמעתי מהגרש"ז אויערבך וצ"ל, דמובא בביצה כו ב ברש"א ד"ה גמ', בשם התו' ישנים, דדיחוי יתירא כולי האי לא מסיק אדעתיה כלל, דפשיטא דיש מוקצה (אפי' לחצי שבת), עכ"ד, וכן מצאתי במאירי לביצה כו א ד"ה וקשיא וד"ה כלל, וע"ע ברא"ה שם ד"ה תניא, דלא סבירא ליה הכי, ועיין סי' תצח סע' ט בביה"ל ד"ה אבל".

¹⁴ מ"ב שח סג

¹⁵ עיין סי' רסו סע' ט ובמ"ב ס"ק כו, ח"א כלל סז סי' א (א), ועיין הגהות רע"א סי' רסה על המ"א, חו"א סי' מח ס"ק ה (וקצ"ע בדבריו שמקשה מגמרא בשבת מה ב, הלא מסקנת הגמרא דמיירי בביצה דאית בה אפרוח), מנחת שבת סי' פט ס"ק טז, ועיין במקור ההלכה, בחי' הרשב"א ריש ביצה ד"ה א"נ י"ל.

¹⁶ ביאור הלכה שי ז ד"ה משה

¹⁷ שו"ע ונו"כ שי ד

¹⁸ דאין מתחשבין כלל בטעות הבעלים אלא הולכין אחר המציאות, עיין מעדני ארץ, תרומות, בקובץ הערות סי' ט ס"ק יב. שוב אמר לי הגרש"ז אויערבך וצ"ל, שראה בפסקי הרי"א על ביצה לא ב, דאם טעה וחשב שהבית פתוח, ובאמת היה סתום, אך נפתח אח"כ, דאי"ז מוקצה, כיון שגם בין השמשות לא הקצה דעתו, עכ"ד. שמירת שבת כהלכתה פרק כב הערה לו

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

הלכות הדרף היומי

מסכת ביצה

ולפיכך, בגדים כגון כביסה שחשב שהיו רטובים מבעוד יום ברטיבות כזו שהיד אשר תיגע בהם תירטב כדי הרטבת דבר אחר והרי הם מוקצים, ורק בשבת נודע לו שבין השמשות כבר היו יבשים, מותר לטלטלם ואף ללובשם.

וכן מי שהיה סבור שפירותיו אסורים באכילה מפאת איסור ערלה וכדו', ובשבת נודע לו שהם מותרים באכילה אין הפירות מוקצה ומותרים באכילה.

וכן מי שנתערב לו איסור בהיתר מבעוד יום, באופן שיש עליו לשאול שאלת חכם, אם התבשיל מותר באכילה, והחכם הורה בשבת להיתר הרי התבשיל מותר בטלטול ובאכילה¹⁹.

חפץ שאדם הסיח דעתו ממנו מכיון שלדעתו מוקצה הוא, ובמשך השבת נתברר לו שטעה בדיון מותר לטלטלו²⁰.

אולם כבסיס שהיה בדעתו ללובשם בשבת, ובשבת אחרי שנתייבשו, נודע לו שאמנם היו רטובים בשעת בין השמשות ושוב נתייבשו הרי הם אסורים בטלטול.

וכן בסיס לדבר האסור בשעת בין השמשות, שלא הסיח דעתו ממנו, בחושבו בטעות שאין הבסיס נאסר בטלטול, הרי הבסיס נשאר באיסורו ואסור בטלטול גם אם האיסור הוסר ממנו במשך היום (על ידי נכרי וכדו').

ה. דאחזו ולא אחזו... אומין גלי דעתיה לא אומין לא גלי

דעתיה

דבר²¹ שאינו ראוי לשימוש עם כניסת השבת, אבל ברור הדבר, שבמשך השבת יהיה ראוי לשימוש, ובעליו אינו רוצה במצב הנוכחי של דחיה, אלא אדרבה, רצונו שיעבור זמן הדחיה ויהיה ראוי לשימוש, איננו מוקצה²², ומותר לטלטלו ואף לאוכלו, והוא הנקרא בשם "גמרו בידי אדם".

¹⁹ עיין סי' תצה פמ"ג מ"ז סוס"ק ט, עיין שם, דאילו היה לו חכם, היה מתברר ביה"ש ולא אקציה מדעתיה ביה"ש, (ועיין שם דיו"ט המור יותר, שמכיון שבביה"ש דחיה ליה בידים נאסר לכל היו"ט). ולא דמי לבהמה שמעונה שהייה מעל"ע כדי לברר, אם כשרה היא ומותר יהא לשוחטה ביום טוב, דאף אם נתברר במשך היו"ט שכשרה היא – מ"מ מספק אדם מקצה דעתו ממנה, שם בפמ"ג, ועיין גם שם במ"ב ס"ק נד. ועיין סי' שי בפמ"ג מ"ז ס"ק ד, איסור שנפל להיתר לה ולא היה ס', ונתוסף אח"כ קודם ש"ק ע"י השו"ק באופן דל"א הנ"ג, ולא ידעו הבעלים, י"ל הואיל ול"ש עומד ומצפה – אסור, ובלבוש כתב מוקצה בטעות לא הוה מוקצה, ומשמע אף בכה"ג. שם הע' לח

²⁰ חזו"א סי' מט ס"ק יג ד"ה ובהא וד"ה ונראה

²¹ שו"ע ונו"כ שי ה

²² מ"ב שם ס"ק יט. אלא דקשה מהא דסי' שח במ"ב ס"ק סג, דכבסים שלא היו יבשים ביה"ש, אמרינן מינו דאיתקצאי ביה"ש איתקצאי לכולי יומא, ודאי היינו צריכים להקל, כי הרי ברור שיתייבשו, ואין הוא דוחה אותם מדעתו, ואדרבה דעתו להשתמש בהם למחרת היום, ומ"ש מהא דביצה כז א דקדירות רותחות ביה"ש,

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

הלכות הדרף היומי

מסכת ביצה

אבל דבר שבכניסת השבת לא היה ראוי לשימוש, ורצון הבעלים שכך ישאר, כי אז אף שברור שבמשך השבת יהיה ראוי לשימוש וגם רצון הבעלים בכך, הרי זה מוקצה.

וכן דבר שלא היה ראוי לשימוש עם כניסת השבת, ואז לא היה ברור אם יהיה ראוי לשימוש במשך השבת או לאו, כי אז אף אם בעליו אינו רוצה במצב הנוכחי של דחיה משימוש, אבל הוא רוצה שיהיה ראוי לשימוש, הרי הדבר מוקצה ואסור לטלטלו.

דאמרינן דלא מקצה ליה מדעתו, מכיון דגמרו בידי אדם, והרי הוא רוצה שהכבסים יתייבשו בלי שום דיהוי ומ"ש מהא דבהמה מסוכנת, ביצה כזו ב, דלדעת רש"י ר"ש מודה, ולדעת הר"ף שם אפילו ר"י מודה וצ"ע. שש"כ שם הערה כג

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>